

Vertrouwelijk karakter

Deze zienswijze geldt als bedrijfsvertrouwelijk en is uitsluitend bestemd voor het ministerie van EZK. Openbaarmaking van (delen van) de zienswijze is mogelijk na toestemming van het MOA en de VBO.

Zienswijze op beide concept-regelingen

Deze zienswijze van het MOA en de VBO heeft betrekking op de beide door de Minister van EZK in consultatie gebrachte regelingen, te weten de concept "Regeling werkzaamheden derden CBS" en de concept "beleidsregels taakuitvoering CBS".

Beide regelingen samen worden door het ministerie als een "pakket van maatregelen" betiteld en streven (tezamen) hetzelfde doel na, namelijk "meer duidelijkheid te scheppen over de rolverdeling tussen private statistische dienstverleners en het CBS, alsmede een relatieverbetering tussen het CBS en een aantal marktpartijen en brancheverenigingen te faciliteren, zodat meer kansen voor productieve samenwerking benut worden. Het CBS richt zich daarvoor zichtbaarder op zijn kerntaken en heeft bij het leveren van aanvullende diensten of het uitvoeren van innovatieve projecten permanent aandacht voor de belangen van marktpartijen"¹. Dat doel wordt overigens door MOA en VBO van harte ondersteund; zij verwijzen daarbij naar de eerder al aan het ministerie toegezonden beschrijvingen van de problematiek waarmee de leden van MOA en VBO zich geconfronteerd zien.

De regelingen zijn gelijktijdig in consultatie gebracht, zien op hetzelfde dossier, streven ook dezelfde doelen na en grijpen – zowel inhoudelijk, als juridisch, als praktisch – nauw in elkaar. De regelingen zijn ook niet los van elkaar te zien, waar het gaat om hun uitvoering of de gevolgen ervan voor de markt, de private partijen en het CBS. VBO en MOA hebben er om reden van deze nauwe samenhang voor gekozen om hun zienswijze op beide regelingen in één document te vervatten.

Essentialia

Deze zienswijze bevat een belangrijk aantal aandachtspunten waar MOA en VBO aanpassing bepleiten. Daarbij gelden vier aspecten in elk geval als essentialia die met afstand een betere oplossing vragen dan nu voorzien. Deze essentialia worden daarom hier vooropgesteld en verderop nader toegelicht:

1. De beleidsregels dienen een helder onderscheid te maken tussen de publieke taak van het CBS en de werkzaamheden die CBS (incidenteel en mits niet marktverstorend) mag verrichten voor derden. Wettelijk gezien beslaat de publieke taak alleen die werkzaamheden die binnen de lumpsum van Economische Zaken en Klimaat gefinancierd wordt. Omgekeerd kwalificeert alles wat daarbuiten valt als "werkzaamheden voor derden" waarop de wettelijke waarborgen uit artikel 5 van de Wet op het CBS van toepassing zijn. Dat betreft dus niet alleen private opdrachtgevers, maar ook (semi-)overheden.
2. De wet stelt dat de "werkzaamheden voor derden" slechts "incidenteel" verricht mogen worden en uitsluitend als die de goede marktwerking niet verstoren. Daarom limiteert de wetshistorie deze categorie werkzaamheden op 10 procent. Dit percentage zou in de beleidsregels als maximum opgenomen moeten worden.

¹ Conceptregels werkzaamheden derden, toelichting, blz. 4; en concept beleidsregels taakuitvoering CBS, toelichting,

3. De beschikbaarstelling van de CBS-microdatabestanden aan derden zou als harde verplichting opgenomen moeten worden in de beleidsregels. De keuze daarover zou niet aan het CBS gelaten moeten worden, omdat zij op dit punt kwalificeert als monopolist die uit hoofde van haar publieke taak over bedoelde data beschikt. De inkomsten uit die beschikbaarstelling mogen niet meetellen bij het maximumpercentage aan inkomsten uit “werkzaamheden voor derden”.
4. Er zijn volstrekt onvoldoende checks and balances waar ter controle van de uitvoeringsuitoefening van de taken door het CBS: besluitvorming, uitvoering en toezicht rusten in dezelfde (eigen) hand, evenals de klachtenprocedures. Daarom zouden het toezicht op en de klachtenprocedures rondom het CBS onafhankelijk belegd moeten worden en zou de rol van ACM vergroot moeten worden.

Deze en de overige aspecten die MOA en VBO van belang achten, worden hierna toegelicht.

Over het MOA

Het MOA vertegenwoordigt circa 250 private innovatieve partijen die zich bezig houden met analyse, onderzoek en advies. Haar leden zijn doorgaans sterk innovatieve partijen die op basis van de door CBS geleverde basisdata innovatieve diensten en producten ontwikkelen ten behoeve van overheden, brancheverenigingen en bedrijven.

Over de VBO

De VBO vertegenwoordigt circa 20 bureaus en instituten die beleidsonderzoek doen. Daarmee ondersteunen zij organisaties in de publieke en private sector bij de voorbereiding van nieuw beleid, het nemen van complexe beslissingen en bij het verantwoorden van het gevoerde beleid. De leden van de VBO zijn opgenomen als [bijlage 1](#).

Problematiek speelt marktbreed

De problematiek speelt marktbreed en niet, zoals het CBS en haar Raad van Advies² willen doen voorkomen, slechts bij enkele private partijen. Wij benadrukken dan ook, dat de zienswijze breed gedragen wordt onder de leden van MOA en VBO.

Wij bevelen het ministerie daarnaast aan, grondiger onderzoek te (laten) doen naar de werkelijke aard en omvang van de problematiek. Tot op heden zijn er nog altijd partijen die zich niet bij het ministerie van EZK durven te melden, uit angst voor verlies aan opdrachten van uw ministerie of represailles vanuit het CBS. Tevens zijn er marktpartijen die het CBS nog niet op hun pad zijn tegengekomen en zich daardoor niet bewust zijn van het gevaar dat bij het doorzetten van huidige concurrerende activiteiten van het CBS, ook hun onderneming geraakt kan worden. Daarmee is de problematiek niet volledig in kaart gebracht.

Lacunes ten opzichte van het advies van de heer Van Hulst

Op 12 juli 2019 stuurde de Minister het advies van de heer Van Hulst naar de Tweede Kamer en liet hij weten, dat advies te zullen opvolgen. Wie het advies en de voorgestelde regels vergelijkt, moet echter concluderen dat een belangrijk aantal punten uit het advies niet wordt overgenomen:

²Raad van Advies, *Advies over de maatschappelijke rol van het CBS en de ruimte voor marktpartijen*, p.3: “De raad van advies is van mening dat de toon van het advies de indruk zou kunnen wekken dat er sprake is van een conflictueuze verhouding tussen het CBS en een groot aantal marktpartijen. De raad van advies herkent dat niet uit de praktijk.”

- Van Hulst schreef: *“Ik adviseer de Minister het CBS op te dragen een stap terug te doen door zich primair tot de kerntaken te beperken, alleen bij hoge uitzondering te werken voor opdrachtgevers, zich te beperken in aanvullende statistische diensten voor overheden tot wat de uitvoering van de kerntaak versterkt en daarbij maximale ruimte aan private marktpartijen te laten.”* De beleidsregels bakenen echter alleen de private partijen voor het CBS af als opdrachtgever. Onderwijl mag het CBS wel ongelimiteerd overheden blijven bedienen.
- Volgens Van Hulst bloeit een gezond dataecosysteem als het CBS microdatabestanden levert, kennisinstellingen en bedrijven met deze ruwe data innovaties en uitvoeringscapaciteit inbrengen om de overheid in de groeiende databehoeftte te voorzien.³ Hij benadrukt dat het CBS marktpartijen en kennisinstellingen moet uitdagen om innovaties te doen op basis van microdatabestanden⁴. De heer Van Hulst schrijft dat het CBS daar volop mee door moet gaan, ter bevordering van een productieve publiek-private samenwerking. In de praktijk behoudt het CBS echter het recht voor om de databestanden niet te leveren, of onder voorwaarden die zij zelf bepaalt en aan partijen die zij zelf selecteert. Wellicht ten overvloede merken wij hier op dat deze opvatting van het CBS strijdig is met de Nederlandse visie op datadeling tussen bedrijven (zie de Nederlandse Digitaliseringsstrategie van de Rijksoverheid⁵). CBS lijkt daarmee eenzelfde opstelling te kiezen als grote private datamonopolisten, waarvan onze overheid juist afstand neemt.
- Van Hulst schrijft dat de argeloze bezoeker van de CBS-website al snel de indruk krijgt dat het CBS een totaalpakket van statistische diensten aanbiedt⁶, waarbij onhelder blijft waar het CBS de grens trekt in de eigen taakuitoefening.⁷ De heer Van Hulst adviseert dan ook dat in de beleidsregels dient te staan dat het CBS zich onthoudt van data-interpretatie, benchmarking, beleidsadvisering, projecties, scenario-analyse, etc.⁸ Dit advies is in de conceptbeleidsregels niet meegenomen.
- In artikel 4 van de conceptbeleidsregels taakuitoefening CBS staat dat het CBS een overheid, die een opdracht wil geven, zal informeren wanneer de opdracht ook door een private partij uitgevoerd kan worden. Ook zou het CBS bij een nieuwe dienst overwegen of het in het kader van deze dienst gebruik maakt van de mogelijkheid om een deel te laten uitvoeren door een marktpartij.⁹ Dat legt de keuze dus bij het CBS. Van Hulst adviseerde echter: *“Een open oog voor de maximale inschakeling van private marktpartijen, waar relevant en mogelijk is nodig.”*¹⁰ De voorgestelde beleidsregels stroken niet met dat advies.
- Van Hulst adviseert expliciet om in de beleidsregels op te nemen, dat het CBS moet samenwerken met marktpartijen bij het uitvoeren van innovatieve projecten die gefinancierd worden uit de lumpsum van EZK.¹¹ Dat komt in de beleidsregels echter niet terug.

³ Advies van de heer Van Hulst, p.2.

⁴ Advies van de heer Van Hulst, p.2: *“In dit tijdperk heeft Nederland een unieke positie ten opzichte van het buitenland waar statistiekbureaus minder microdatabestanden ter beschikking stellen.”*

⁵ Zie <https://www.nederlanddigitaal.nl/documenten/publicaties/2019/10/03/nederlandse-digitaliseringsstrategie-2.0>

⁶ Zie ook Financieel Dagblad, 13 december 2019, “Hoe commercieel mag het CBS opereren?” waarin soortgelijke conclusies worden getrokken.

⁷ Advies van de heer Van Hulst, p.3.

⁸ Advies van de heer Van Hulst, p.6.

⁹ Document concept beleidsregels, p.7.

¹⁰ Advies van de heer Van Hulst, p. 6.

¹¹ Advies van de heer Van Hulst, p.6.

- De heer Van Hulst adviseert de Minister in de beleidsregels vast te leggen dat het CBS – zelfs als het uniek gepositioneerd is – niet mag eisen om het gehele project uit te voeren.¹² Artikel 3 van de beleidsregels regelt het verbod op koppelverkoop maar de toelichting noemt toch voorwaarden waaronder koppelverkoop mogelijk is.¹³

Aldus is duidelijk dat de Minister de toezegging dat hij het advies van de heer Van Hulst zal opvolgen, volgens MOA en VBO niet afdoende invult en elementaire delen daarvan niet overneemt in de conceptregels. Dat vraagt dan ook herstel in de volgende versie daarvan. Zou de Minister van mening zijn dat sommige aspecten uit het advies van de heer Van Hulst niet overgenomen moeten worden, dan verlangt dat van het ministerie ten minste een uitputtende toelichting per terzijde geschoven aspect. Daarbij zou in ieder geval vermeld moeten worden: de redenen waarom van het advies afgeweken wordt, welke gevolgen dat heeft voor de private aanbieders en waarom het belang van negeren zwaarder weegt dan het belang van de private partijen, de relaties in de markt en het belang van samenwerking. Bovendien ligt het voor de hand dat het ministerie, voordat zij hiertoe overgaat, het overleg met de private partijen aangaat om hun opvatting daarover te vernemen.

Context en verstoorde marktverhoudingen

De leden van het MOA en de VBO zijn de Minister erkentelijk voor de inspanningen die hij tot op heden heeft gedaan om meer duidelijkheid te scheppen in de rolverdeling tussen het CBS en de private aanbieders. Helaas is dat ook hard nodig.

Het CBS neemt met ongeremde ambitie een steeds grotere positie in de markt in en drukt de private partijen daarbij opzij, door opdrachten uit te voeren die ook door de markt gedaan kunnen worden, door opdrachten stelselmatig weg te kapen en/of te voorkomen, dat die aan private partijen gegund worden.

De markt die deze private partijen bedienen, bestaat van oudsher alle opdrachten die het CBS niet binnen de lumpsum van het ministerie van EZK uitvoert. Dat betreft dus opdrachten voor ministeries, lagere overheden, planbureaus en toezichthouders, semi-overheden en daarnaast ook, private partijen en brancheverenigingen.

Dat de Minister in een plenair debat in de Tweede Kamer op 18 december jl. stelde dat er *“niet daadwerkelijk een groei in dat segment”* zou zijn opgetreden omdat *“de lumpsum is verkleind en daarom is door een definitieverschuiving iets onder een ander segment komen te vallen”* moet berusten op een misvatting. Uit de jaarcijfers van het CBS over 2014¹⁴ blijkt immers dat de lumpsumfinanciering door EZK daalde van € 177 miljoen in 2013, naar € 154 miljoen in 2014. Zou er sprake zijn geweest van een definitieverschuiving, dan zou dat betekenen dat er een toename van € 23 miljoen bij *“werk derden”* zou zijn genoteerd. Maar de jaarcijfers 2014 laten zien dat de post *“werk derden”* toenam van € 13,9 naar € 15,3 miljoen; de stijging/verschuiving bedroeg dus niet meer dan € 1,4 miljoen. Vanaf 2014 steeg de post inkomsten uit *“werk voor derden”* exponentieel. De grafieken zijn dus wel degelijk zo *“alarmerend”* (quote: Minister van EZK, 18 december 2019) als

¹² Advies van de heer Van Hulst p. 6: *“Het CBS dingt niet mee met aanbestedingen en bezigt geen andere vormen van acquisitie. Dit geldt ook wanneer het CBS uniek gepositioneerd is om een deel van een statistisch project uit te voeren. CBS zou dan niet mogen eisen om het gehele project uit te voeren (geen koppelverkoop).”*

¹³ Beleidsregels p.7: *“Indien sprake is van een dienst die onlasmakelijk is verbonden met de dienstverlening door het CBS en die verbondenheid te maken heeft met de kwaliteit en duidelijkheid van de resultaten van dienstverlening of dienst ter bescherming van de gegevens van personen of bedrijven is geen sprake van koppelverkoop.”*

¹⁴ Zie jaarverslag CBS 2014, <https://www.cbs.nl/nl-nl/over-ons/organisatie/jaarverslag/jaarverslag-2014>, blz. 51

zij ogen. Sinds de afschaffing van het onafhankelijk toezicht door het CCS¹⁵ op het CBS heeft het aandeel van het CBS in werkzaamheden buiten de lumpsum een enorme vlucht genomen.

Het CBS bestormt de markt met ongeremde ambitie. Zij acquireert actief en agressief, zwaait in de markt met aanbod dat zij gratis of tegen kostprijs aan overheden aanbiedt, kopieert dienstverlening die al in de markt beschikbaar is of kondigt de levering van al bestaande diensten aan (waardoor de opdrachten aan private partijen opgeschort worden en de gepleegde investeringen verdampen). Het CBS bevordert het negeren van aanbestedingsverplichtingen van hogere en lagere overheden, door zich als een commerciële marktspeeler te gedragen, maar wel een die opdrachten zonder aanbesteding kan aannemen. Het CBS gebruikt bovendien haar publieke taak en bijbehorende bevoegdheden om haar eigen positie sterker af te zetten tegen de private aanbieders. Onderwijl dreigt zij de private partijen hun toegang tot de essentiële microdatabestanden te ontnemen, of de voorwaarden voor levering daarvan aan te scherpen. Het CBS meent daarbij zelf te mogen bepalen welke partijen zij wel of niet levert; waarmee zij gegeven haar ambities, de concurrentie dus ernstig kan verzwakken.

Zoals hiervoor al aangegeven, staat dat gedrag haaks op het advies dat de heer Van Hulst gaf en waarvan de Minister toezegde om dat op te volgen. Tevens staat dat haaks op één van de kerntaken van het CBS: "het bevorderen van een statistische informatievoorziening van overheidswege die voorziet in de behoeften van praktijk, beleid en wetenschap" (artikel 3 van de Wet op het CBS).

CBS zet in de praktijk geen "stap terug"

De discussie over het CBS woedt in de markt al vele jaren. Het is goed dat die sinds 1,5 jaar ook op het netvlies van het ministerie van EZK en de politiek staat. Wij ondersteunen de inzet van de Minister, dat het CBS een stap terug moet doen. In de – op advies van het ministerie – recent met het CBS gevoerde gesprekken hebben wij geen enkele terughoudendheid kunnen vaststellen. Integendeel, het CBS ambieert hét statistiekbureau voor alle overheden te worden. Een recent verschenen interview met de D-g van het CBS¹⁶ ondersteunt dat beeld. Dat dit tal van geschillen met private partijen oplevert, wordt door het CBS weggewuifd met het standpunt, dat dit komt omdat private partijen er voor kiezen de overheden (hun bestaande klanten, dus) te willen blijven bedienen. Dat is volgens MOA en VBO de wereld op zijn kop en geeft er geen enkele blijk van dat het CBS permanent bewust is van de private spelers in haar omgeving. Evenmin van de (maatschappelijke en economische) potentie van een werkelijk constructieve samenwerking tussen markt en overheid.

¹⁵ https://www.eerstekamer.nl/behandeling/20160126/gewijzigd_voorstel_van_wet/document3/f=/vk14h5wbt3xi.pdf

¹⁶ Zie <https://www.cbs.nl/nl-nl/corporate/2019/50/interview-directeur-generaal-over-strategie-en-rol-cbs>

Regels dwingen niet tot een “stap terug”; eerst overleg nodig, dan pas regels aanpassen

De voorgestelde regels zouden paal en perk aan moeten stellen aan dit gedrag, maar doen dat niet: ondanks de goede bedoelingen van de Minister, bevorderen de voorstellen juist een tegenovergesteld resultaat. Het CBS wordt daardoor niet gedwongen om een stap terug te zetten, maar krijgt juist nog ruim baan om stappen voorwaarts te zetten en de markt nog verder te verstoren.

De voorstellen vragen daarom ingrijpende wijziging, vooraf gegaan door inhoudelijk overleg. Tot op heden hebben wij, na de totstandkoming van het advies van de heer Van Hulst, éénmaal met het ministerie overlegd; verdere verzoeken daartoe bleven onbeantwoord. Het ministerie nam ook geen deel (als toehoorder) aan overleg met het CBS en reageerde evenmin op de vele inhoudelijke voorstellen die wij deden. Onder de omstandigheden waarin het dossier verkeert, is dat niet begrijpelijk.

MOA en VBO bepleiten daarom met klem dat nu eerst inhoudelijk gesproken wordt over de gewenste uitgangspunten die aan de regels ten grondslag worden gelegd. Dat overleg zou in elk geval met het ministerie moeten plaatsvinden, maar bij voorkeur in tripartite verband met het CBS ook aan tafel. Pas daarna zou verder gegaan moeten worden met het inkleuren van de regels.

Gezien de voorgeschiedenis, de grote belangentegenstellingen, de impact op de markt, de aandacht van politiek en media en de onnavolgbare verschillen tussen het advies van de heer Van Hulst en de beleidsregels, pleiten MOA en VBO er voor om dit overleg op het hoogste niveau te organiseren. Wij zijn dan ook verheugd dat de Chief Economist van het Ministerie van EZK op 17 december jl. alsnog een uitnodiging tot overleg (na de consultatie) deed. Dat overleg zou een goede eerste stap zijn naar het hier bedoelde, inhoudelijk overleg.

Lagere regels rekken wettelijke taak op; juridisch onmogelijk en bron van nieuwe conflicten

De beoogde (lagere) regels negeren de wettelijke regels en rekken de wet op andere punten oneigenlijk op. Daarmee wordt een nieuwe bron voor conflicten gecreëerd.

De wet onderscheidt niet meer dan twee categorieën werkzaamheden: werk binnen en werk buiten de lumpsum. Het eerste is de publieke taak van het CBS. Het tweede is dat automatisch niet en valt onder artikel 5 lid 1 van de Wet op het CBS (“werk derden”). Werk voor derden mag slechts incidenteel verricht mag worden, mits en zolang dat de markt niet verstoort en tot een maximum van 10% om het incidentele karakter van de opdrachten voor derden te onderstrepen.

“Om te voorkomen dat de uitvoering van de kerntaak in het gedrang komt, verricht het CBS zulke werkzaamheden voor derden slechts in incidentele gevallen. In termen van de totale begroting van het CBS betreft deze bron van Inkomsten minder dan tien procent. Daarmee wordt ten principale recht gedaan aan het uitgangspunt van het kabinet dat statistiek een collectief goed is. Tegelijk krijgt het CBS in incidentele gevallen enige ruimte om aan specifieke wensen van statistiekgebruikers tegemoet te komen. Uitvoering van die wensen moet niet alleen in voldoende mate aansluiten bij de kerntaak van het CBS. Ze mag ook niet leiden tot mededinging met private aanbieders van vergelijkbare diensten die uit een oogpunt van goede marktwerking ongewenst is.”¹⁷

De toelichting bij dit punt vermeldt vervolgens:

“(…) Het CBS mag echter geen statistische werkzaamheden voor derden verrichten die leiden tot mededinging met private aanbieders van vergelijkbare diensten die uit een oogpunt van goede

¹⁷ Kamerstukken II, 2002-2003, 28 277, nr. 13, blz. 4

*marktwerking onwenselijk is. Dit betekent dat het CBS een statistisch onderzoek voor een derde kan verrichten zolang er in de markt geen gelijkwaardige dienstverlening bestaat. (...) De goede marktwerking komt in het geding als het CBS een dienst aanbiedt die in voldoende mate door het bedrijfsleven wordt verricht. In dat geval heeft het CBS al snel de schijn tegen van een voorsprong op andere bedrijven uit hoofde van zijn publiekrechtelijke taak en zou er sprake kunnen zijn van concurrentievervalsing. Het CBS zal zich dan ook in zo'n geval van het verrichten van die dienst moeten onthouden. (...)*¹⁸

De wet is dus helder: wanneer het CBS diensten wil aanbieden die vergelijkbaar zijn met die van private aanbieders, dient zij dat na te laten als dat de goede marktwerking verstoort. De praktijk van vandaag is tegenovergesteld. De voorgenoemde regels vergroten dat probleem nog verder.

Die introduceren namelijk plotsklaps een nieuw begrip: de "aanvullende statistische diensten"¹⁹. Dat zou dienstverlening zijn die buiten de lumpsum valt. Daarnaast introduceren de regels ineens een nieuwe definitie voor het begrip "derden": dat zou alleen nog maar gaan om partijen die niet tot de overheid behoren²⁰. Met andere woorden: alleen private partijen zouden nog als "derden" gelden.

Beide definities zijn niet terug te vinden in de Wet op het CBS. Zij zijn daarmee ook in strijd: de Memorie van toelichting bij artikel 5 beperkt het werk van het CBS immers tot slechts twee categorieën. Zij vermeldt daarbij ook uitdrukkelijk, dat overheden die het CBS buiten de lumpsum bedient, wettelijk (ook) gezien worden als "derden". Artikel 60 van de Wet op het CBS onderstreept dat nog eens door te bepalen dat de kosten voor uitoefening van de taken uit de wet ten laste van de rijksbegroting komen, met uitzondering van de kosten voor de uitvoering van de statistische werkzaamheden voor derden. Met andere woorden: zodra het CBS zich aanvullend laat betalen voor haar diensten valt dat per definitie onder "werkzaamheden voor derden". Het is niet meer dan logisch dat in al die gevallen een marktbelang in het geding is. Artikel 5 van de Wet op het CBS is dan ook onverkort van toepassing.

Er is dus geen wettelijke basis voor het begrip "aanvullende statistische diensten"; volgens de Wet op het CBS gelden deze diensten simpelweg (ook) als "werkzaamheden voor derden", net als werk dat het CBS voor private partijen verricht. Beide worden immers niet gefinancierd uit de lumpsum.

Er is ook geen wettelijke basis om het begrip "derden" te beperken tot uitsluitend partijen die niet tot de overheid behoren. Integendeel, de Memorie van Toelichting bij artikel 5 van de Wet op het CBS noemt overheden juist expliciet wél als "derde" als daaraan diensten geleverd worden, die buiten de lumpsum vallen.²¹

MOA en VBO verwijzen naar het [REDACTED] (bijlage 3) die dit alles nader beschrijft. MOA en VBO verzoeken het ministerie expliciet om dat bij de hervorming van de voorgestelde regels te betrekken. Waar zij van mening is dat van de juridische analyse van [REDACTED] afgeweken moet worden, vragen MOA en VBO een gedetailleerde motivering alsmede inhoudelijk overleg voordat tot besluitvorming wordt overgegaan.

Daarbij bieden MOA en VBO (desgewenst) graag aan om een overleg te faciliteren aan tussen de juristen van het ministerie en die van [REDACTED] om tot heldere conclusies te komen.

¹⁸ Kamerstukken II, 2002-2003, 28 277, nr. 3, blz. 26

¹⁹ Conceptbeleidsregels taakuitoefening CBS, artikel 1

²⁰ Conceptregeling werkzaamheden derden CBS, artikel 1

²¹ Werk voor derden: "Een beperkt deel van de activiteiten van het CBS valt buiten het reguliere vanuit het EZ-hoofdstuk op de rijksbegroting gefinancierde programma." Kamerstuk 28277, nr. 3, onderdeel 2.B.

Terug naar de bestaande, wettelijke kaders

Resumerend, vinden MOA en VBO dat de hogere regels uit de wet niet verruimd of veranderd kunnen worden door de lagere regels, die nu voorgesteld worden. Door dat toch voor te stellen, wordt de kern van het probleem vergroot. Er dreigt een vreemd geheel te ontstaan van beleidsregels die tegenstrijdig zijn met de wet; en tevens met de algemene opvattingen over de verhoudingen tussen markt en overheid. Aldus groeit ook de bron van alle conflicten die spelen rondom het CBS en voorzien MOA en VBO, dat zowel het aantal als de ernst van die conflicten alleen maar zal toenemen. Daarmee raakt het doel van het maatregelenpakket buiten bereik.

MOA en VBO roepen het ministerie daarom op om terug te gaan naar de bestaande, wettelijke kaders. Dat betekent handhaving van het begrip “werk voor derden”, inclusief de beperkingen die de wetgever daar aan verbond met als doel om marktverstoring door het CBS te voorkomen.²²

Ten overvloede nog op dit punt:

- De jaarverslaggeving van het CBS zelf onderscheidt ook slechts twee categorieën werkzaamheden. In de loop van de jaren hernoemde het CBS het begrip “werk voor derden” zelf naar “aanvullende statistische diensten” (zie [bijlage 2](#))²³. Die beslissing van het CBS om op deze manier te gaan rapporteren verandert de wet uiteraard niet.
- De verdediging die het CBS op meerdere plaatsen aanvoert, als zou zij alle overheden tot haar publieke taak mag rekenen door te verwijzen naar één zinnetje uit een Memorie van Toelichting uit 2015, is niet valide. De betreffende memorie gaat over een wet die het onafhankelijk toezicht door het CCS afschafte, maar die artikel 5 noch artikel 60 van de Wet op het CBS op geen enkele manier wijzigde. Het is natuurlijk ook niet mogelijk om via een memorie de wetstekst zelf te veranderen of met een memorie uit 2015 die niet over desbetreffende artikelen gaat, de oorspronkelijke memorie bij die artikelen te veranderen.
- De in de beleidsregels vervatte veronderstelling, dat de taken van het CBS niet via beleidsregels ingeperkt kunnen worden²⁴, kan hier geen argument zijn om het CBS niet in haar marktpositie terug te dringen via de onderhavige beleidsregels. Enerzijds, omdat de taken in de wet al begrensd zijn maar dat regime in de praktijk op dit moment niet gehandhaafd wordt; dat ligt op het pad van het ministerie (onder meer ook in het kader van *checks and balances*; zie verder hieronder). Dat is – ook volgens het CBS – de rol van het ministerie²⁵. Anderzijds, omdat de voorgenomen beleidsregels niets anders hoeven te doen, dan de wettelijke taken van het CBS door aanscherping te verduidelijken zodat de ongewenste verstoring van de goede marktwerking, zoals bedoeld in artikel 5 lid 2 van de Wet op het CBS, (beter) wordt voorkomen.²⁶

²² Tweede Kamer, vergaderjaar 2001-2002, 28 277, nr. 3, blz. 7: “Ten behoeve van specifieke gebruikers die behoefte hebben aan informatie van het CBS die niet binnen het vastgestelde programma en met de uit de rijksbegroting beschikbare middelen gemaakt kan worden, geeft artikel 5 het CBS de bevoegdheid om onder eveneens strikte condities werk voor derden te verrichten.”

²³ Zie bv. CBS Jaarverslag 2013, p. 71 dat duidelijk vermeldt: “De netto-omzet is het totaal van: bijdrage van het ministerie van Economische Zaken; opdrachten derden; overige bedrijfsopbrengsten.”

²⁴ Concept Beleidsregels taakuitoefening CBS, p. 6, eerste alinea.

²⁵ <https://www.cbs.nl/nl-nl/over-ons/organisatie>, “De minister van Economische Zaken is politiek verantwoordelijk voor wetgeving, budget en de voorwaarden”

²⁶ Wet op het CBS artikel 5 lid 2: “Onze Minister kan nadere regels stellen over de werkzaamheden, bedoeld in het eerste lid.”

Ten onrechte stellen de regels geen maximumpercentage

De wetsgeschiedenis van de Wet op het CBS vermeldt uitdrukkelijk dat er een maximum van 10% gesteld is aan het werk voor derden, dat het CBS voor derden mag verrichten. De relevante passage is hierboven al geciteerd. Dit percentage is bedoeld om te onderstrepen dat werkzaamheden voor derden slechts "incidenteel" mogen worden verricht en uitsluitend, als dat de goede marktwerking niet verstoort.

Genoemd percentage wordt momenteel in grote mate overschreden: het percentage inkomsten uit werk voor derden bedraagt maar liefst 22% van de totale CBS-begroting. Dat hiervan 0,5% toevalt aan private opdrachtgevers en 21,5% aan opdrachten van overheden, is daarbij niet relevant: elk van deze opdrachten worden immers buiten de lumpsum gefinancierd en geldt dus (ook volgens de Memorie van Toelichting) als werk voor derden.

MOA en VBO vragen van het ministerie daarom in de eerste plaats, dat zij het percentage van 10% handhaaft of doet handhaven. In de tweede plaats dringen MOA en VBO er op aan dat het maximumpercentage concreet verankerd wordt in de beleidsregels. De basis daarvoor is artikel 5 lid 2 van de wet.

Overigens geven MOA en VBO daarbij in overweging om in het kader te bezien of – in het licht van de veranderde omstandigheden – dit percentage anno 2019 inmiddels niet te ruim is. Daarover zouden zij graag met het ministerie in overleg treden.

Goede checks and balances noodzakelijk, maar ontbreken

Het MOA en de VBO erkennen dat het CBS een ZBO is met eigenstandige taken en bevoegdheden. Dat kan evenwel alleen maar gaan om de uitvoering van de basistaken en niet om de werkzaamheden die het CBS buiten de lumpsum verricht. CBS kan immers geen scheidsrechter zijn in een markt, waarin zij zelf ook op commerciële opdrachten jaagt. Toch ontbreekt het volledig aan checks and balances in de voorgestelde conceptregelingen:

- CBS bepaalt zelf wat haar wettelijke taak is en welke opdrachten daar wel of niet onder vallen²⁷;
- CBS bepaalt ook zelf of een opdracht naar haar mening al wel of nog niet door private partijen geleverd worden en of zij wel of geen private partijen betreft voor samenwerking²⁸;
- De naleving van de regels wordt bewaakt door een medewerker van het CBS, die rapporteert aan de D-g van het CBS; de D-g beslist vervolgens²⁹. De onafhankelijkheid van deze medewerker is uitgesloten zolang hij rapporteert aan de D-g en in dienst van het CBS is;
- De "onafhankelijke" klachtencommissie bestaat uit medewerkers van het CBS³⁰ en adviseert de D-g; ook hier is het de D-g die vervolgens de beslissingen neemt³¹. Dat bedoelde medewerkers niet bij de zaak waar de klacht over gaat, betrokken zijn, maakt hen nog niet onafhankelijk. De klachtenprocedure voorziet evenmin in een onafhankelijke – dus van CBS losstaande – bezwarencommissie.

²⁷ Conceptbeleidsregels taakuitoefening CBS, artikel 4, lid 1.

²⁸ Conceptbeleidsregels taakuitoefening CBS, artikel 4, lid 2.

²⁹ Conceptbeleidsregels taakuitoefening CBS, artikel 9, lid 1.

³⁰ Conceptbeleidsregels taakuitoefening CBS, toelichting, pagina 10: "Dit betekent dat de klacht niet mag worden afgehandeld door medewerkers van het CBS die ook betrokken zijn geweest bij de gedraging waar de klacht op ziet".

³¹ Conceptbeleidsregels taakuitoefening CBS, artikel 9, lid 2.

- De Raad van Advies wordt geïnformeerd over de afhandeling van alle klachten, maar heeft geen zeggenschap³². Bovendien is de Raad van Advies niet onafhankelijk, maar een adviesorgaan en sparringspartner voor de D-g van het CBS.
- De ACM houdt slechts toezicht op de taken die buiten de wettelijke taak van het CBS vallen. Met de verruiming van die taak, zoals de conceptregels dat nu beogen, komt dat er op neer dat het bedienen van overheden, voor wie werk buiten de lumpsum wordt verricht, niet onder de Wet markt en overheid zou vallen. De beoogde verruiming van de taken en het begrip “derden” plaatst het onafhankelijk toezicht door ACM dan ook voor 99,5% buitenspel. Bovendien doet het geen recht aan het advies van de heer Van Hulst, die immers adviseert dat de geest van deze wet van toepassing dient te zijn op de werkzaamheden van het CBS.
- Als laatste redmiddel kan een partij zich wenden tot de rechter. Dat is een nogal armoedige oplossing die niet alleen kostbaar en tijdrovend is, maar ook de schade die CBS de marktpartijen aandoet niet kan voorkomen. Voor de vele startups en kleine partijen in de markt is een juridische procedure bovendien niet betaalbaar terwijl het CBS financieel in een omgekeerde positie verkeert. Maar meest belangrijk: de verwijzing naar een juridisch traject gaat er aan voorbij dat private partijen van het CBS afhankelijk zijn en blijven, vanwege de noodzakelijke levering van data door het CBS, maar ook eventuele samenwerkingsverbanden en zelfs opdrachtwerk voor het CBS.

MOA en VBO vragen zich in gemoede af hoe hun leden nu vertrouwen kunnen stellen in een stelsel dat zo weinig waarborgen biedt?

De nieuwe beleidsregels zouden dan ook moeten voorzien in onafhankelijk toezicht op het CBS. De eerste stap daartoe is dat het oorspronkelijke kader van de wettelijke taak weer wordt bekrachtigd: werk buiten de lumpsum is per definitie “werk derden” dat slechts incidenteel verricht mag worden. Daarmee zouden zowel de rol van de ACM als onafhankelijk toezichthouder, alsook de effectiviteit van de Wet Markt en Overheid in belangrijke mate herleven. Daarnaast zou de minister – die zowel stelselverantwoordelijke is voor de ordening op deze markt, als verantwoordelijk is voor handhaving van de Wet op het CBS – een grotere rol aan zich moeten trekken. Dat gaat verder dan dat de Minister de verslagen van de mededingingsmedewerker van het CBS “kan opvragen”³³. Artikel 5 lid 2 van de wet biedt de Minister ook de mogelijkheid om in dit verband nadere maatregelen te treffen.

De Raad van Advies is niet onafhankelijk; de Raad van Advies is geen toezichthouder

In de conceptregels wordt voorgesteld, dat de Raad van Advies van het CBS zou moeten optreden als onafhankelijke toezichthouder. Dat beeld wordt bevestigd door de uitspraken die de Minister deed in het plenaire debat in de Tweede Kamer, op 18 december 2019. De Raad is daartoe echter niet geschikt.

In de eerste plaats, omdat zij een Raad van Advies is: zij adviseert de D-g van het CBS en is dus sparringspartner, geen controleur. Haar adviezen zijn niet bindend en behoeven dus geen opvolging. Een raad van advies is niet gelijk te stellen aan bv. een Raad van Commissarissen of een Raad van Toezicht, of een onafhankelijke toezichthouder zoals de ACM.

In de tweede plaats, omdat de Raad van Advies niet onafhankelijk is. Dat blijkt ook uit haar eerder - zonder enig onderzoek of wederhoor – ingenomen standpunten naar aanleiding van het advies van

³² Conceptbeleidsregels taakuitoefening CBS, toelichting, pagina 10: “De raad van advies kan met de informatie over alle klachten uit eigen beweging of op verzoek van de directeur-generaal adviseren over de algemene afhandeling van klachten”.

³³ Conceptbeleidsregels taakuitoefening CBS, toelichting, p. 9/10.

de heer Van Hulst;³⁴ In dat advies stelt de Raad van Advies dat de Wet Markt en Overheid ook niet naar haar geest zou moeten worden nageleefd³⁵ (zoals dhr. Van Hulst wel adviseerde), bagatelliseert zij de problematiek in de markt én de visie van de Minister (op o.m. het punt van verdringing door het CBS) door dat af te doen als de visie van enkele spelers³⁶ en schreef zij dat van een conflictueuze relatie tussen het CBS en de private partijen geen sprake zou zijn; dat lijkt ons een miskennis van de praktijk³⁷. Ten slotte past deze rol ook niet bij de onafhankelijkheid of objectiviteit, die door het ministerie en het CBS op andere punten zo verdedigd worden in dit dossier.

MOA en VBO hebben dan ook ernstige bedenkingen bij de “onafhankelijke toezichthoudende rol” die de Minister wil toekennen aan Raad van Advies en dringen er bij het ministerie op aan dat hiertoe een andere oplossing wordt ingericht. Daarover gaan zij ook graag met het ministerie in gesprek.

Ten onrechte ontbreekt de verplichting tot levering van microdatabestanden

Zoals het ministerie bekend is, is de levering van microdatabestanden door het CBS essentieel voor alle partijen die in de markt actief zijn. Het is de grondstof c.q. het halffabricaat waarop private aanbieders hun (statistische) dienstverlening en advisering op baseren. Tegelijkertijd is het CBS de enige partij die – vanwege haar publieke taak – deze bestanden kan produceren en beschikbaar kan stellen. Dat verschaft het CBS een monopolie op een essentiële faciliteit waarvan de private partijen afhankelijk zijn, terwijl zij gelijktijdig met het CBS concurreren in dezelfde markt en om dezelfde opdrachten. CBS stelt zelf te kunnen bepalen wie wel of geen toegang tot deze bestanden krijgt, onder welke voorwaarden en tegen welke tarieven. Daarmee is CBS direct in staat om de concurrentie te beperken, of uit te schakelen en/of zichzelf te bevoordelen. Ook hier geldt, dat de Raad van Advies niet gelijkgesteld kan worden aan een onafhankelijke toezichthouder op hoe het CBS deze elementaire taken uitvoert.

Zoals het ministerie bekend is, heeft het CBS inmiddels ook concreet bedreigd om de toegang voor private partijen te beperken.

Het monopolie van het CBS op de microdatabestanden dient dan ook te worden gereguleerd in de beleidsregels. In lijn met het al geciteerde advies van de heer Van Hulst, zou de minister via de beleidsregels het CBS moeten verplichten om de microdatabestanden te leveren aan partijen, die daar behoefte aan hebben. Dat aan die partijen redelijke eisen op het gebied van privacybescherming, acceptatie van gedragscodes rondom privacy of certificering en bescherming van bedrijfsgegevens worden gesteld, is zowel begrijpelijk als staande praktijk.

Opbrengsten microdatabestanden mogen niet mee tellen in “werk derden”

Daarbij is van groot belang om op te nemen dat de opbrengsten die het CBS hieruit genereert, niet onder het maximumpercentage voor inkomsten van werk voor derden mogen vallen. Zou dat wel zo

³⁴ Raad van Advies, *Advies over de maatschappelijke rol van het CBS en de ruimte voor marktpartijen*, p.2: “Nieuwe maatschappelijke en technologische ontwikkelingen, zoals de platformeconomie, decentralisatie van het sociaal domein, flexibilisering van de arbeidsmarkt, robotisering, duurzaamheid en energietransitie hebben geleid tot meer vraag naar data. (...) In deze ontwikkeling is het dan ook vanzelfsprekend dat overheidsorganisaties zich kunnen wenden tot het CBS voor statistiek die zij nodig hebben voor het uitvoeren van hun overheidstaken.”

³⁵ *Opinie Raad van Advies n.a.v. advies van Van Hulst*, pagina 4: “(...) Hiervoor is het CBS immers ook opgericht. Omdat dit de wettelijke taak van het CBS betreft, is de Wet Markt en Overheid niet van toepassing, ook niet de geest van deze wet.”

³⁶ *Opinie Raad van Advies n.a.v. advies van Van Hulst*, pagina 3: “De raad van advies merkt op dat de context van het advies zich beperkt tot de visie op het vraagstuk vanuit een klein aantal marktpartijen, en er relatief weinig aandacht is voor de maatschappelijke context”.

³⁷ *Opinie Raad van Advies n.a.v. advies van Van Hulst*, pagina 3: “De raad van advies is van mening dat de toon van het advies de indruk zou kunnen wekken dat er sprake is van een conflictueuze verhouding tussen het CBS en een groot aantal marktpartijen. De raad van advies herkent dat niet uit de praktijk.”

zijn, dan loopt het percentage immers op onbedoelde wijze vol waarna CBS alsnog de levering van de bestanden zou moeten of kunnen staken. Private partijen zouden dan alsnog gedupeerd worden, terwijl CBS dan als enige in de markt kan doorleveren omdat zij zichzelf niet als “derde” ziet.

Verbod op acquisitie ineffectief

MOA en VBO onderschrijven het voorgenomen verbod op acquisitie door het CBS, maar de wijze waarop dat nu ingevuld wordt, is ineffectief. Het CBS haalt haar opdrachten immers niet uit reclameborden langs de weg, advertentiecampagnes of mailingen, maar uit de gebruikelijke manier waarop het bedrijfsleven dat ook doet: met presentaties, overleg, netwerkactiviteiten en dergelijken. Het ministerie laat daar zelf ook expliciet de ruimte toe³⁸.

Het verbod op actief werven van verzoeken voor “aanvullende statistische diensten”³⁹ zoals nu in de regels opgenomen, is een goede stap, maar niet voldoende effectief om te voorkomen dat het CBS (onevenredig veel) opdrachten uit de markt haalt. Ook de voorbeelden die zijn opgenomen in artikel 2 lid 2 van de conceptbeleidsregels taakuitoefening CBS vangen dat risico niet af. Dat pleit dan ook nogmaals voor het verankeren van een maximumpercentage aan “werk voor derden”: dat stelt een objectieve, harde en controleerbare grens waarbinnen CBS ook passief kan acquireren.

Daarnaast bevelen wij aan om het begrip “algemene wervingsactiviteiten” (artikel 2, lid 2 sub c van de conceptbeleidsregels) te definiëren. Vallen hieronder bv. ook de persberichten die het CBS bijna dagelijks uitgeeft, en presentaties op (door het CBS zelf georganiseerde) congressen zoals “Big Data Matters” waar zij nieuwe dienstverlening aan overheden aankondigt? En vallen overheden ook onder de in dit artikel genoemde “markten waar private aanbieders werkzaam zijn”? MOA en VBO menen dat op dit punt verduidelijking nodig is en gaan daarover graag met het ministerie in overleg.

Verbod op koppelverkoop vraagt verduidelijking

MOA en VBO onderschrijven het principe van het verbod op koppelverkoop en roepen op dit punt ook het advies van de Hulst, zoals hierboven geciteerd, in herinnering.

In de eerste plaats zijn MOA en VBO van mening, dat koppelverkoop zonder uitzonderingen verboden moet worden, zoals de heer Van Hulst adviseerde.

Als en voor zover het ministerie daartoe niet bereid is, vraagt artikel 3 van de conceptbeleidsregels in elk geval verduidelijking: wanneer is sprake van “onlosmakelijk met de dienst verbonden”, wanneer ontstaat de situatie dat “die verbondenheid nodig is om de kwaliteit en duidelijkheid van de resultaten te waarborgen” en vooral: wie maakt die afweging? Zo ook is de vraag wie bepaalt of sprake is van deelopdrachten die “redelijkerwijs door verschillende partijen kunnen worden opgepakt” (toelichting op de concept beleidsregels, p. 7): als dat het CBS is, dan is de kans reëel dat die afweging anders uitvalt dan wanneer dit door een onafhankelijke toezichthouder gecontroleerd wordt.

Het ministerie zou in elk geval in de regels moeten opnemen dat het leveren van de microdatabestanden per definitie geldt als “andere dienst” (conform de toelichting op de beleidsregels, p. 7) dan de dienstverlening die met behulp van deze bestanden geleverd wordt. Met andere woorden: koppelverkoop met microdata dient in elk geval te worden uitgesloten. Zo wordt de verticale integratie tussen de microdatabestanden en de met behulp daarvan geleverde diensten

³⁸ Conceptbeleidsregels taakuitoefening CBS, toelichting, pagina 6: “Dit doet er niet aan of dat het CBS een gesprekspartner is van overheden wanneer het gaat om datagedreven werken. Hieruit kunnen verzoeken voortvloeien maar er is geen sprake van actieve acquisitie”.

³⁹ Conceptbeleidsregels taakuitoefening CBS, artikel 2, lid 1.

door het CBS, effectief gescheiden. Dat voorkomt dat CBS niet in staat is om de levering van de microdatabestanden aan de afnemers te koppelen aan voorwaarden die er op neerkomen, dat diezelfde afnemers dan ook de gehele daarop gebaseerde dienst van het CBS moeten afnemen.

Proces voor aanvaarden opdrachten vraagt aanscherping

Het in artikel 4 van de conceptbeleidsregels taakuitoefening CBS opgenomen proces rondom aanvaarding van opdrachten door het CBS vraagt aanscherping. In de voorliggende beleidsregels staat dat het CBS registreert welke overwegingen ten grondslag liggen aan de keuze om de opdracht door het CBS uit te laten voeren. Dat legt de rol van marktmeester op de markt van informatievoorziening voor overheden bij het CBS: de grootste speler in de markt, die een tomeloze ambitie heeft om rol verder te vergroten, zou dus een correcte verdeling van opdrachten (van overheden!) tussen zichzelf en private partijen moeten maken. Dat zou zij dan doen achter gesloten deuren, acterend op een voor die private partijen onzichtbare stroom aan leveringsverzoeken, middels een procedure waaraan alleen het CBS zelf deelneemt. MOA en VBO vinden dat het CBS daarmee te veel petten op krijgt. Dat beschouwen zij als volstrekt ongewenst.

Artikel 4 lid 1 van de conceptbeleidsregels taakuitoefening CBS zegt, dat het CBS moet registreren welke overwegingen een opdrachtgever heeft om voor het CBS te kiezen. De voorbeelden die de toelichting daarbij noemt, overtuigen echter niet. Ook private aanbieders voldoen aan de eisen rondom het *“borgen van de privacy”* of het bieden van *“gegarandeerde continuïteit van de statistiekvoorziening”*. Dit zijn dus geen ‘exclusieve’ argumenten die kunnen gelden als legitimatie voor het CBS om een opdracht te aanvaarden.

De in de toelichting opgenomen grondslag dat *“volledige transparantie van methoden en technieken”* gewenst wordt, is een grondslag die het CBS op dit moment zeker niet in alle gevallen zelf hanteert en die ook niet op de hier geformuleerde wijze in de Europese regels is vastgelegd. Bovendien is het een grondslag waar het bedrijfsleven in de regel niet in mee kan komen, omdat het dan haar bedrijfsgeheimen zou moeten openbaren. Aldus verstoort deze grondslag de markt en dient zij te worden geschrapt.

Relevant zijn ook de juist niet in de toelichting opgenomen overwegingen om het CBS te benaderen. Bijvoorbeeld de overweging van overheden, dat het voor hen gemakkelijker is om het CBS in te schakelen, dan om via een langdurige aanbesteding een private partner te selecteren. MOA en VBO vragen het ministerie of zij denkt, dat het CBS die overweging ook zal registreren? Het antwoord laat zich raden: dit registreren door het CBS ligt niet voor de hand omdat dan duidelijk zou worden dat de betreffende overheid (en het CBS samen) de aanbestedingsregels zouden negeren. Dit roept dan ook de vraag op, welk vangnet het ministerie treft voor de veronderstelling bij overheden, dat een gunning aan CBS hen ontdoet van de aanbestedingsverplichtingen en welke verplichtingen het ministerie het CBS op dit punt zal opleggen om daar geen medewerking aan te verlenen?

De laatste grondslag die de toelichting noemt, is het niet kunnen leveren van de dienstverlening door private partijen. Hierbij kent het ministerie – kennelijk – grote betekenis toe aan de kennis die het CBS heeft over de markt⁴⁰. Die kennis wordt volgens MOA en VBO ernstig overschat: het CBS heeft geen overzicht van alle partijen die in de markt actief zijn, noch kan zij dat hebben. De markt is open en private aanbieders treden eenvoudig toe. Het valt niet te verwachten dat het CBS dat op actuele basis kan bijhouden. Evenmin mag er vanuit gegaan worden dat het CBS de volledige dienstverlening

⁴⁰ Toelichting conceptbeleidsregels taakuitoefening CBS, p. 7: *“Het CBS kent de markt voor statistische dienstverlening, omdat het CBS een uitgebreid netwerk heeft en rekening moet kunnen houden met zijn positie ten opzichte van private statistische dienstverleners”*.

van partijen in de markt kent: bedrijven delen die immers niet met het CBS. Daartoe bestaat geen enkele logische reden, maar bovendien bestaat het bewezen risico dat zodra die dienstverlening aan het CBS bekend gemaakt wordt, het CBS die dienstverlening zal kopiëren en zelf zal aanbieden. De parate kennis van het CBS op dit punt zal dus onvermijdelijk tekort schieten. Het is daardoor voor het CBS relatief eenvoudig om een opdracht te aanvaarden omdat de markt het – in de beleving van CBS – niet kan leveren⁴¹.

De enkele mededeling van het CBS, dat de diensten ook in de markt te koop zijn zonder dat zij daarbij meldt welke partij daartoe bijvoorbeeld benaderd zou kunnen worden, is ontoereikend en remt overheden en andere partijen om actief op zoek te gaan. Zo'n maatregel is alleen effectief, als CBS aanvullend de opdracht ook weigert. Dat zou dus moeten worden aangevuld in de conceptregeling.

De veronderstelling dat het aan de opdrachtgever is om te beslissen of een opdracht aan het CBS of een private partij gegund wordt, strijdt met de wettelijke taken van het CBS: gunning aan het CBS mag alleen als dat "incidenteel" is, niet leidt tot verstoring van de goede marktwerking (hetgeen al snel het geval is als het CBS diensten aanbiedt, die het bedrijfsleven ook aanbiedt) en ten hoogste 10% van de totale opbrengsten bedraagt.

Bovendien miskent deze redenering dat het een opdrachtgever niet in alle gevallen vrij staat om een opdracht zomaar aan het CBS te gunnen. Er zijn immers ook aanbestedingsplichtige opdrachten en die dienen hoe dan ook aan private partijen gegund te worden: CBS mag niet meedingen, inbesteding aan het CBS is juridisch uitgesloten⁴² en het negeren van de wettelijke verplichting tot aanbesteding is verboden. De regeling zou op dit punt daarom aangevuld moeten worden.

Over inbesteding

MOA en VBO zijn van mening dat – anders dan de minister in het plenaire debat op 18 december 2019 uitsprak – in casu geen sprake is of kan zijn van inbesteding aan het CBS. Uit de woorden van de Minister lijkt de veronderstelling te leven dat als het ene overheidslichaam een opdracht aan een ander overheidslichaam wil geven, dat kwalificeert als inbesteding. Dat alleen is niet voldoende om te voldoen aan de eisen, zoals die gelden voor inbesteding of quasi-inbesteding. Zeker, als dat niet alleen de rijksoverheid zou betreffen, maar ook de lagere overheden.

Het CBS is sinds 2011 een ZBO met eigen rechtspersoonlijkheid. Door het bestaan van die rechtspersoonlijkheid vervalt de mogelijkheid tot zuivere inbesteding.

Van quasi-inbesteding kan echter ook geen sprake zijn, omdat daartoe vereist is dat de Minister toezicht zou uitoefenen op de medewerkers van het CBS, als ware dat medewerkers van de Minister (art. 2.24a en 2.24b van de Wet op het CBS). Daarvan is hier geen sprake: het CBS valt juist niet onder het gezag van een ministerie en de Minister van EZK is, volgens het CBS zelf, alleen verantwoordelijk voor wetgeving, budget en de voorwaarden⁴³.

⁴¹ Dat wordt ook bevestigd in de toelichting op de concept beleidsregels taakuitoefening CBS (p. 7): "*als bij het CBS bekend is dat een aanvullende statistische dienst ook door middel van dienstverlening van private partijen uitgevoerd zou kunnen worden, dan informeert het de opdrachtgevende overheid hierover*". Als het CBS daar niet mee bekend is, kan zij de opdracht dus eenvoudig naar zich toe trekken.

⁴² Noch de Rijksoverheid, noch lagere of andere overheden voldoen aan de vereisten op basis waarvan inbesteding aan het CBS is toegestaan.

⁴³ <https://www.cbs.nl/nl-nl/over-ons/organisatie>

Inbesteding door bv. een lokale overheid is evenmin mogelijk; terwijl opdrachten van lokale overheden toch een belangrijk deel van de markt vertegenwoordigen.

Met deze feiten in het achterhoofd roepen MOA en VBO het ministerie op om te verduidelijken op welke basis zij veronderstelt, dat inbesteding aan het CBS mogelijk zou zijn. Daarover gaan wij ook graag met het ministerie in overleg.

De ruimte die het CBS gelaten wordt om te bepalen of samenwerking met een private partij wenselijk is waarbij zij "alles" mag laten meewegen wat voor die specifieke statistische dienst van belang is⁴⁴, laat te veel speelruimte om een negatieve keuze te maken. Een limitatieve opsomming zou daarbij ten minste noodzakelijk zijn.

Ook de eenvoud waarmee de opdrachtgever kan beslissen dat samenwerking niet gewenst is, waarna het CBS alsnog de opdracht zonder samenwerking met het bedrijfsleven kan uitoefenen, is te vrijblijvend. MOA en VBO roepen opnieuw het hiervoor geciteerde advies van dhr. Van Hulst in herinnering. Ingeval een opdrachtgever niet instemt met samenwerking tussen CBS en een private partij, dient het CBS daarom af te zien van aanvaarding van de opdracht. Net zoals het ministerie dat voor dienstverlening aan het bedrijfsleven beoogt te regelen⁴⁵. Het ministerie maakt overigens ook niet duidelijk waarom de twee geconsulteerde regelingen op dit punt zouden moeten verschillen; MOA en VBO zouden dat graag vernemen.

Ten slotte leiden wij uit de toelichting af dat de voorgenomen registratie, die CBS zal aanleggen, niet inzichtelijk wordt voor derden. De registratie is blijkbaar alleen bedoeld voor het CBS en diens Raad van Advies om de effectiviteit van de beleidsregels te toetsen, zo suggereert de toelichting. Dat ontnemt voor private partijen echter het zicht op de vraag, of het CBS de beleidsregels correct toepast en of niet ten onrechte opdrachten aan de private partijen onthouden worden. Zeker in de context van het CBS dat actief concurreert in de markt, moet rekening gehouden worden met anticompetitief gedrag vanuit het CBS, bijvoorbeeld door de regels niet correct na te leven. Het voorgestelde regime rondom de registratie dwingt dan ook tot meer transparantie.

Deze, volgens MOA en VBO ernstige, tekortkomingen nopen tot een andere aanpak.

- In de eerste plaats zou het CBS opdrachten moeten weigeren wanneer die ook door private opdrachtnemers kunnen worden uitgevoerd. Het primaat van innoverende datadiensten zou immers moeten liggen bij de private spelers in de markt. Dat is in lijn met het advies van de heer Van Hulst (*"Een open oog voor de maximale inschakeling van private marktpartijen, waar relevant en mogelijk is nodig."*⁴⁶) en strookt bovendien met het beleid van de Minister van EZK, zoals onder meer vastgelegd in het Strategisch Actieplan voor Artificiële Intelligentie waarin publiek-private samenwerking ook centraal staat, met de nadruk op het stimuleren van private partijen om te innoveren.⁴⁷ De Minister sprak het ook met zoveel woorden uit in

⁴⁴ Toelichting bij artikel 4 van de concept beleidsregels taakuitoefening CBS

⁴⁵ Conceptregeling werkzaamheden derden CBS, artikel 3 lid 2.

⁴⁶ Advies van de heer Van Hulst, p. 6.

⁴⁷ Strategisch actieplan voor artificiële intelligentie, p. 7: *"Het kabinet zet in op een drietal sporen. Spoor 1 is dat we maatschappelijke en economische kansen moeten benutten. Hiervoor is intensieve PPS nodig. Daarmee kan Nederland het verschil maken op het Europese speelveld en op mondiale markten. Het zijn de bedrijven - van start-ups en scale-ups en midden- en kleinbedrijf (mkb) tot grootbedrijf - die het verschil maken met hun innovatie- en concurrentievermogen."*

het plenaire debat over de rolverdeling van het CBS en marktpartijen op 18 december jl.⁴⁸.

- Ten tweede zou het CBS opdrachten moeten weigeren wanneer de opdrachtgever niet instemt met samenwerking met private aanbieders, zoals hierboven al toegelicht;
- Ten derde zou het CBS een portal moeten aanleggen. Private partijen zouden daartoe toegang moeten hebben. In de portal horen alle binnenkomende aanvragen direct na ontvangst geregistreerd te worden, inclusief een heldere en gedetailleerde beschrijving van de gewenste dienstverlening. Vervolgens dient het CBS een *stand still* periode van 4 of 6 weken in acht te nemen waarbinnen private partijen zich kunnen melden voor uitvoering van de opdracht en zich daartoe rechtstreeks tot de betrokken overheden kunnen wenden om hun diensten aan te bieden. Na ontvangst van een dergelijke melding staat vast, dat er een private partij is die de dienstverlening kan uitoefenen en dient het CBS zich dus niet langer beschikbaar te houden voor de opdracht. Dit systeem levert wél de transparantie die nodig is. Bovendien voorkomt het dat het CBS door haar kennisachterstand over wat er in de markt te koop is, de in artikel 4 beoogde procedure niet goed kan doorlopen. Daarnaast legt dit stelsel het primaat bij de private sector, hetgeen de Minister ook met zoveel woorden bepleit heeft in het debat van 18 december 2019.

Daarbij geldt overigens dat als private partijen het CBS nodig hebben voor uitvoering van (delen van) de opdracht – bijvoorbeeld omdat het CBS specifieke taken binnen de opdracht als enige kan uitvoeren – die samenwerking op dat moment vanuit de private partijen gezocht zal worden.

De Minister kan deze drie verplichtingen opleggen via de regels die het kan stellen onder artikel 5 lid 2 van de Wet op het CBS; het is immers direct gerelateerd aan het voorkomen van ongewenste marktverstoring.

MOA en VBO vernemen graag of het ministerie bereid is om dit regime in te voeren. Zij dringen er op aan om daarover ook nader in overleg te treden. Mocht het ministerie niet bereid zijn om dit regime op te nemen, dan vraagt dat een gedetailleerde uitleg en motivering, alsook inhoudelijk overleg met de leden van MOA en VBO, voorafgaand aan dat besluit.

Voorgestelde grenzen voor vrij aanvaarden opdrachten veel te hoog

Volgens de conceptbeleidsregels taakuitoefening CBS is het CBS vrij om opdrachten van private partijen te aanvaarden als die een waarde van minder dan € 10.000 hebben en om opdrachten van overheden te aanvaarden, als die een waarde van minder dan € 33.000 hebben.

Daarmee bewijzen de conceptregels dat er onvoldoende besef bestaat van de markt en de opdrachten die daarin omgaan, respectievelijk dat daar ook onvoldoende onderzoek naar is gedaan.

Een zeer groot aantal opdrachten dat in de markt omgaat, heeft namelijk een waarde van minder dan 10.000 Euro. Veel van die opdrachten zijn voor de private partijen juist een belangrijke bron van inkomsten, mede omdat opdrachten van grotere omvang schaarser zijn. Beide grenzen zouden dan

⁴⁸ De Minister deed toen onder meer de volgende uitspraak: “ (...) Dan is het wel van belang, en daar zijn we ook een beetje streng in, dat als dat net zo goed of beter door een privaat bedrijf kan worden gedaan, we dat dan natuurlijk wel moeten kunnen honoreren. (...)” en “ (...) wij begrijpen elkaar goed dat private bedrijven daar waar dat nuttig is, een kans moeten krijgen. Dat gedachtengoed delen we.”

ook verlaagd moeten worden naar een bij de marktomstandigheden passende grens van 5.000 Euro per opdracht.

Losse opdrachten die met elkaar samenhangen of in de tijd gezien elkaars verlengde zijn, zouden daarbij beschouwd moeten worden als één opdracht, zoals dat ook gebruikelijk is in het aanbestedingsrecht.

Levering tegen kostprijs

MOA en VBO onderschrijven het uitgangspunt van artikel 5 van de conceptbeleidsregels taakuitvoering CBS, dat dienstverlening niet gratis aangeboden mag worden. Tegelijkertijd moet ook beseft worden, dat de kostprijs van het CBS laag kan uitvallen en dat het risico op kruissubsidiëring danig aanwezig is.

Bijvoorbeeld doordat de prijs voor dienstverlening buiten de lumpsum gesubsidieerd kan worden met basisdata en reeds aanwezige voorzieningen die binnen de lumpsum (en dus, uit publieke financiering) zijn opgebouwd en bekostigd. Of wanneer de toerekening van kosten, investeringen, marktrentes, afschrijvingen etc. niet in lijn zijn met de wijze waarop marktpartijen dat (moeten) berekenen.

MOA en VBO zullen graag met het ministerie overleggen over hoe deze risico's ondervangen kunnen worden.

Fiscaliteit CBS werkt marktverstoring

Bovenop de publieke financiering geniet CBS fiscale voordelen die private partijen niet hebben en die voor hen kostprijsverhogend uitwerken. Nu sprake is van feitelijk dezelfde of vergelijkbare activiteiten, dient het CBS ook te voldoen aan de fiscale verplichtingen uit hoofde van bv. de BTW- of Vpb-wetgeving. Het CBS is daar echter van vrijgesteld. Dat werkt marktverstoring.

Over de fiscaliteit

Wanneer het CBS de markt betreedt, geniet zij fiscale voordelen die private partijen niet genieten.

Het gaat dan om de toepassing van de Wet op de Vennootschapsbelasting 1969, respectievelijk van de Wet op de Omzetbelasting 1968.

Artikel 2, lid 1, sub g beschouwt publiekrechtelijke rechtspersonen Vpb-plichtig "voorzover zij een onderneming drijven". Aan die eis is al snel voldaan: zodra een publiekrechtelijke rechtspersoon start met een activiteit waarmee zij in concurrentie treedt, is op basis van wet en vaste jurisprudentie sprake van "het drijven van een onderneming". Het CBS is dus Vpb-plichtig voor de in concurrentie verrichte activiteiten. Daarmee ontstaan belangrijke vragen over hoe de belastingplicht wordt ingevuld; zeker nu de activiteiten binnen dezelfde rechtspersoon worden uitgevoerd van waaruit ook onbelaste activiteiten worden verricht waardoor activiteiten tussen het belaste en onbelaste deel elkaar overlappen met kruissubsidiëring, potentieel fiscale bevoordeling en potentieel concurrentieverstorende kostentoerekening tot gevolg.

Daarnaast kwalificeert het CBS op basis van artikel 1, sub a en artikel 7 lid 3 van de Wet op de omzetbelasting 1968 als "ondernemer" voor de levering van (goederen en) diensten. Ook dat roept vraagtekens op in de sfeer van de fiscaltelt, zoals de levering aan buitenlandse instellingen, het uitblijven van 21% BTW op de dienstverlening door het CBS en de noodzakelijke scheiding van belasting op belaste en onbelaste prestaties.

In het licht van de voorgestelde conceptregelingen is op deze punten dan ook een aanpassing noodzakelijk, zodat genoemde fiscale verplichtingen worden opgelegd en het CBS fiscaal gelijk gesteld wordt aan de private partijen met wie zij op dezelfde markt concurreert. Daarnaast zouden de conceptbeleidsregels taakuitvoering CBS er in moeten voorzien dat het CBS verplicht wordt om haar kosten en baten uit de publieke taak financieel en fiscaal te scheiden van de activiteiten die zij in concurrentie verricht.

MOA en VBO gaan er vanuit dat het ministerie dit zal regelen. Mocht het ministerie vinden, aanpassing op deze punten niet nodig is, dan vernemen MOA en VBO graag de argumenten daarvoor en menen zij dat hiertoe in elk geval schriftelijke instemming van de belastinginspecteur nodig is.

Innovaties door het CBS gefinancierd uit publiek geld (lumpsum): concurrentieverstorend

Artikel 7 van de conceptbeleidsregels taakuitoefening CBS wekt ernstig verbazing: het stelt het CBS in staat om innovaties te ontwikkelen, ook wanneer de private partijen die al ontwikkeld hebben en het CBS die diensten dus in de markt kan inkopen, of met de betreffende marktpartijen kan samenwerken. Daarmee stelt het ministerie het CBS in staat om de investeringen, die de private partijen in die innovaties deden, waardeloos te maken. Door bovendien toe te staan dat het CBS dergelijke innovaties uit de lumpsum mag financieren (toelichting bij de conceptbeleidsregels, p. 8) verstoort het ministerie de concurrentie: het CBS ontwikkelt dan immers dezelfde diensten met publiek geld, waar de private partijen dat uit eigen middelen hebben gedaan.

Blijkens de toelichting is dit risico ook geconstateerd⁴⁹.

Nu partijen ook nog eens op dezelfde markt om dezelfde klanten concurreren, is deze constructie onaanvaardbaar en past zij ook niet bij het bewustzijn van de markt, dat van het CBS verwacht mag worden. De enkele mededeling in de toelichting bij artikel 7, dat het CBS aandacht moet besteden aan het belang van statistiek voor praktijk, beleid en wetenschap kan nimmer de rechtvaardiging zijn voor het CBS om bestaande of in ontwikkeling zijnde producten te kopiëren en in de markt te zetten.

Ook hier is een andere aanpak dus noodzakelijk:

- Via het al genoemde portal zou het CBS in de eerste plaats verplicht moeten zijn om uit te vragen of de gewenste innovaties al in de markt beschikbaar zijn via een formele marktconsultatie, of dat op afzienbare termijn worden. Als dat het geval is, dan zou het CBS verplicht moeten zijn om die van de private partijen in te kopen, of met hen te onderhandelen over samenwerking. Marktpartijen zouden daarbij vier tot zes weken de gelegenheid moeten krijgen om zich te melden bij het CBS, of meer tijd als de gewenste innovatie dat verlangt. Het ligt voor de hand om hier een normale aanbestedingsprocedure te volgen of, zoals ook vanuit andere overheidsorganen gebruikelijk is.
- Zijn de gewenste innovaties niet beschikbaar, dan zou het CBS moeten nagaan of zij die samen met marktpartijen kan ontwikkelen. Door Europa zijn hiervoor mogelijkheden geschapen in de vorm van "Innovatief aanbesteden". Ook dit is via het portal en de normale tenderdesk uit te vragen;
- Blijkt daarvoor geen interesse te bestaan, dan is het logisch dat het CBS de innovatie zelf ontwikkelt.

Op dit punt wijzen MOA en VBO er nog met klem op, dat juist de door CBS op haar website gepubliceerde "innovaties" vaak een kopie zijn van de bestaande dienstverlening die private aanbieders al in de markt hebben gezet. Door CBS ongebreideld toe te staan om dergelijke innovaties (alsnog) zelf te ontwikkelen, negeert artikel 7 van de conceptbeleidsregels de adviezen van de heer Van Hulst, namelijk dat het CBS zich doorlopend bewust moet zijn van de rol van het bedrijfsleven en samenwerking zou moeten zoeken waar dat mogelijk is.

⁴⁹ Toelichting conceptbeleidsregels taakuitvoering, p.8: "Deze projecten van het CBS kunnen invloed hebben op de belangen en positie van marktpartijen, die wellicht met een vergelijkbaar project bezig zijn en hier investeringen voor hebben moeten maken."

Resumerend en vervolg

Op basis van het bovenstaande concluderen MOA en VBO dat de beleidsregels in deze vorm niet zullen bekliven, niet bijdragen aan het terugdringen van de concurrentie door het CBS en niet bijdragen aan het verbeteren van de relatie tussen CBS en de marktpartijen. Daarmee raken de doelen die de beleidsregels voorstellen, buiten beeld.

Wij stellen dan ook voor om de vorming van deze beleidsregels stil te leggen, vervolgens eerst inhoudelijk te overleggen met MOA en VBO en (tripartite ook met) het CBS, daarbij de uitgangspunten scherp te formuleren en vanaf dat punt opnieuw te beginnen. Zo kan toegewerkt worden naar beleidsregels die wél steun in de markt vinden en bijdragen aan zowel een gezonde markt als de relatieverbetering met het CBS, die de regels zeggen na te streven.

Mocht het ministerie niet bereid zijn, dan gaan wij er vanuit dat zij de hierboven opgenomen bezwaren zal overnemen of gedetailleerd en gemotiveerd zal weerleggen en over de niet overgenomen punten alsnog het overleg zoekt met de betrokken partijen.

Bijlagen

Als bijlagen bij deze zienswijze treft u ten slotte nog de volgende documenten:

1. Ledenoverzicht van de Vereniging Beleidsonderzoek (VBO);
2. Overzicht van het "werk voor derden" resp. de "aanvullende statistische diensten" zoals gedestilleerd uit de CBS-jaarverslagen; dit document bewijst dat beide financiële diensten identiek zijn en kwalificeren als "werk voor derden" in de zin van de Wet op het CBS;
3. Expertopinie van [REDACTED] over de uitleg die aan de Wet op het CBS dient te worden gegeven.

Tevens verzoeken wij u om de eerder al aan het ministerie toegezonden documenten (de position paper van MOA en VBO rondom de beleidsregels voor, en samenwerking met het CBS; de door MOA en VBO voorgestelde spelregels voor het CBS; [REDACTED]; en de brieven van MOA en VBO aan de Minister d.d. 27 augustus 2019, 5 november 2019 en 10 december 2019) als bijlagen bij deze zienswijze te betrekken. Op deze documenten werd tot op heden niet gereageerd. Wij verzoeken u daarom, de inhoud van die documenten als integraal onderdeel van deze zienswijze te beschouwen. Datzelfde geldt voor de bijgevoegde bijlagen 1 t/m 3.

BIJLAGE 1 – LEDEN VAN DE VERENIGING BELEIDSONDERZOEK

	Cebeon Amsterdam		DSP-groep Amsterdam		Etil Maastricht
	I&O Research Enschede & Amsterdam		Ipsos Facto Den Haag		KBA Nijmegen
	Kohnstamm Instituut Amsterdam		Oberon Utrecht		Panteia Zoetermeer
	RegioPlan Amsterdam		RIGO Amsterdam		SEOR Rotterdam
	Verwey-Jonker Instituut Utrecht				

**BIJLAGE 2: CBS-JAARVERSLAGEN, OMSCHRIJVING VAN DE POST
 "WERKZAAMHEDEN VOOR DERDEN", STIJGING VAN DE OPBRENGST UIT DIE
 WERKZAAMHEDEN EN STIJGING VAN HET AANTAL "MAATWERK"OPDRACHTEN**

Tabel 1 – omschrijving van de CBS-inkomsten uit werk derden zoals benoemd in de winst en verliesrekeningen van het CBS, periode 2004-2018. Het overzicht toont aan dat ook in de financiële verslaglegging van het CBS, het werk uit "opdrachten van derden" gelijk staat aan "betaald werk in opdracht" en aan "aanvullend statistisch onderzoek".

Jaar	Omschrijving van de post "werkzaamheden voor derden" in de jaarverslagen van het CBS
2004	Opdrachten van derden
2005	Opdrachten van derden
2006	Opdrachten van derden
2007	Opdrachten van derden
2008	Opdrachten van derden
2009	Opdrachten van derden
2010	Opdrachten van derden
2011	Opdrachten van derden
2012	Opdrachten van derden
2013	Opdrachten van derden
2014	Betaald werk in opdracht
2015	Betaald werk in opdracht
2016	Betaald werk in opdracht
2017	Aanvullend statistisch onderzoek
2018	Aanvullend statistisch onderzoek

De winst en verliesrekeningen van het CBS leveren het bewijs dat "opdrachten derden" gelijk staat aan "betaald werk in opdracht" en dat dit gelijk staat aan "aanvullende statistische diensten":

Winst- en verliesrekening 2013

	Realisatie 2013	Begroting 2013	Realisatie 2012
BEDRIJFSOPBRENGSTEN	1 000 euro		
9. Netto-omzet			
Ministerie van Economische Zaken	177.294	175.485	192.926
Opdrachten derden	20.020	27.000	22.216
	197.314	202.485	215.142
Overige bedrijfsopbrengsten	1.753	1.609	1.783
TOTAAL BEDRIJFSOPBRENGSTEN	199.067	204.094	216.925

Figuur 1 - winst en verliesrekening CBS 2013 - "opdrachten derden"

Winst- en verliesrekening 2014

	Realisatie 2014	Begroting 2014	Realisatie 2013
<i>Bedragen in duizenden euro's</i>			
BEDRIJFSOPBRENGSTEN			
8. Bedrijfsopbrengsten			
Ministerie van Economische Zaken	211.914	204.975	211.294
Betaald werk in opdracht	20.681	28.525	29.020
	<u>232.595</u>	<u>233.500</u>	<u>240.314</u>
Overige bedrijfsopbrengsten	1.978	1.410	1.755
TOTAAL BEDRIJFSOPBRENGSTEN	234.573	234.910	242.069

Figuur 2 - winst en verliesrekening CBS 2014 - "betaald werk in opdracht"

De jaarrekeningen 2016 en 2017 leveren het bewijs, dat "betaald werk in opdracht" gelijk staat aan "aanvullende statistische dienstverlening"

Staat van baten en lasten 2016

	Realisatie 2016	Begroting 2016	Realisatie 2015
<i>Bedragen in duizenden euro's</i>			
BATEN			
8) BATEN			
Ministerie van Economische Zaken	153.181	152.978	152.402
Betaald werk in opdracht	29.021	27.210	27.143
	<u>182.202</u>	<u>180.188</u>	<u>179.545</u>
Overige baten	507	316	541

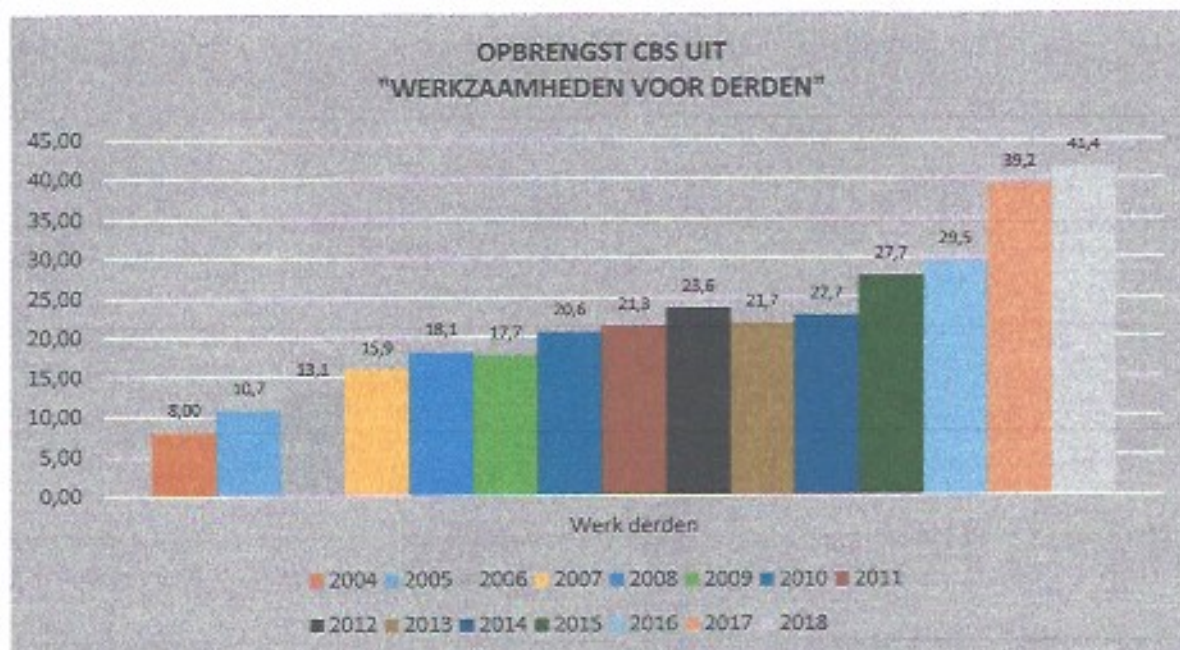
Figuur 3 winst en verliesrekening CBS 2016 - "betaald werk in opdracht"

Staat van baten en lasten 2017

	Realisatie 2017	Begroting 2017	Realisatie 2016
<i>Bedragen in duizenden euro's</i>			
BATEN			
8) BATEN			
Ministerie van Economische Zaken	151.067	143.757	153.181
Aanvullend statistisch onderzoek	38.620	36.931	29.021
	<u>189.687</u>	<u>180.688</u>	<u>182.202</u>
Overige baten	591	316	507
TOTAAL BATEN	190.278	181.004	182.709

Figuur 4 winst en verliesrekening CBS 2017 - "aanvullend statistisch onderzoek"

Grafiek 1 – overzicht inkomsten CBS uit “werkzaamheden voor derden” (x 1 € miljoen per jaar)
 bron: jaarverslagen / winst en verliesrekeningen CBS 2004-2018

Grafiek 2 – Overzicht van toename van het aantal “maatwerkopdrachten”, 2004-2018
 (bron: jaarverslagen CBS). Een belangrijk deel van deze opdracht (zo niet alle) zouden ook door marktpartijen gedaan kunnen worden.

